[illegible] అయినా [illegible] జీవితం ప్రతిస్వవాహానిగా సాగిపో తూంది. విశాఖపట్నంలో దూరంగా కోరమండల్ వెండి మబ్బుల్ని అనంత విశ్వంలోకి పంపుతున్నాది

చావని నిజం

బిన్నాడ శ్రీనివాసరావు
వేమకోట సీతారామశాస్త్రి

చావుల మదుం దగ్గర సిటీబస్సు ఆగింది జనం ఎగబడ్డారు ఖాళీ లేదని పొమ్మంటున్నాడు కండక్టర్ 'రైట్' చెబుతూ బస్సు కదిలిపోయింది రొద చేసుకుంటూ

అవతల పేవ్‌మెంటు మీద కృంగి కృశించి పోయిన వృద్ధుడు దీనంగా అడుక్కుంటున్నాడు అతని జుత్తు వెండికన్నా తెల్లగా మెరుస్తోంది కళ్లలో దీనత్వం ప్రతిబింబిస్తున్నాది ఎవ్వరూ అతని వైపు చూడటంలేదు ఎవరి బ్రతుకు వారిది, జీవిత పోరాటంలో

అతను నడుస్తున్న ప్రజల వైపు ఆకలి కడుపుతో చూస్తున్నాడు ఆశల వూపిరిని పీల్చుకుంటూ చావుల మదుం రైలు బ్రిడ్జిమీంచి మెయిల్ రొద చేసుకుంటూ పోతోంది

కారులో అందమైన చిన్న చిన్న పాపాయిలు స్కూలు నుంచి గామోలు యింటికి పోతున్నారు ప్రతీ రోజూ ఆ కారును అతను చూస్తున్నాడు అలాంటి పిల్లలున్న కార్లను అతను చాలా చూస్తున్నాడు అతని కళ్లల్లో కన్నీటి చుక్క క్షణం నిల్చి రాలిపోయింది

దూరంగా ఏదో పెద్ద బ్యాండు మేళం ధ్వని దగ్గర కాసాగింది అతను నవ్వుకున్నాడు ఇటు వేపు వచ్చే సంబరాలన్నీ విలువ లేని సంబరాలే సంబరం దగ్గర పడిపోయింది పూల రథం మీద పూలతో నింపబడిన మృత శరీరం ఆకాశంకేసి కళ్ళు మూసుకుని చూస్తున్న దృశ్యం! చుట్టూ మేళతాళాలు!! ఊళ్లో వున్న పెద్దమనుష్యులంతా విచార వదనాలతో వెనక సాగనంపుతున్నారు

చావుల మదుం క్రింద నుంచి పూల రథం వెళ్లిపోతోంది

"చాలా ఉదార స్వభావుడండి వూరికి ధర్మదాత ఒకడు చనిపోయాడు ఎవరు పెట్టారో ధర్మయ్యగారని పేరు సార్థకం చేసుకున్నాడు" అంటున్నాడొకడు

"ఔను మరి! స్వయంగా కష్టించి మెట్లెక్కి వచ్చి లక్షలు గడించినాయన ఆయనకేం మహారాజు పట్నంలో ఎన్ని పదవుల్లో వున్నా నిరాడంబర జీవి కొంత కాలం బ్రతికితే గొప్ప పదవుల్ని అలంకరించేవాడు" అంటూ నడుస్తున్నాడింకొక వ్యక్తి

ఆడుక్కుంటున్న బిక్షగాడు ఆ పేరు విన్నాడు

"బాబూ! ఆ చనిపోయిన వ్యక్తి కంట్రాక్టరు ధర్మయ్యగారే కదండీ!"

'ఔనయ్యా!' అన్నాడు ఇంకొక వ్యక్తి

ఊరేగింపు చావుల మదుం దాటిపోయింది

* * *

బిచ్చగాడి మస్తిష్కంలో మిల్లు రాల్చిన రంపం పొడిలా ఆలోచనలు

ఎన్నో సంవత్సరాల క్రితం తను అనకాపల్లిలో పని చేస్తుండేవాడు, గుమాస్తాగా చాలీచాలని జీతం ముగ్గురు పిల్లల సంసారం రోగంతో తీసుకుంటున్న తండ్రి ఇవన్నీ అతని షాతికేళ్ల జీవితాన్ని నలభై యేళ్లకు తెచ్చాయి అయినా జీవిత పోరాటంలో తను అలసిపోలేదు ఆశ నిండిన మనస్సు, ఆశ [illegible] కాలనాగును సంహరించగలననే నమ్మకం తనలో వుండేది ఒక రోజు విశాఖపట్నం కేంపు వచ్చాడు తను పని చూసుకున్న తర్వాత సింహాచలం వెళ్దామని బస్సు ఎక్కబోయి చావుల మదుం దగ్గర క్రింద

(29వ పేజీ చూడండి)

(23వ పేజీ తరువాయి)

పడ్డాడు. దాని వెనకాతలే వస్తున్న మోటారు సైకిలు సడన్ బ్రేకుతో ఆగిపోయింది. ఆ మోటారు సైకిలు మీద వ్యక్తే ధర్మయ్య. తను మనస్సులోనే కృతజ్ఞతలు చెప్పుకున్నాడు. అలా ప్రారంభమయ్యింది ధర్మయ్యతో తన పరిచయం.

కాలం ఎవరికోసం ఆగుతుంది. మొక్కగా పెరగడం ప్రారంభించిన తమ స్నేహలత పెరగడం ప్రాంభించింది. కుటుంబ స్నేహంకూడా ఏర్పడింది. తనకు అదృష్టవశాత్తూ విశాఖపట్నం ట్రాన్స్‌ఫర్ అయింది.

ధర్మయ్య కాస్త కలిగిన కుటుంబం. అయినా అతను ఆ యింటికి పెంపకంకి వచ్చాడు. జ్ఞాతులకి, దాయాదులకి అతనంటే పడదు. తింటూ కూర్చుని మోటారుసైకిలు మీద తిరిగే ధర్మయ్యకు ఒక వ్యక్తిత్వం రావాలని తను ఆరాటపడ్డాడు. మెల్లిగా కాంట్రాక్టులు అతనిచేత పెట్టించడం ప్రారంభించాడు. అలా ధర్మయ్య జీవితం తన కళ్ళముందే పెరిగింది అలా అనడంకన్నా ధర్మయ్య జీవితాన్ని తను పెంచేసేడని చెప్పుకోవచ్చు పట్నంలో పలుకుబడి గూడా తెచ్చిపెట్టేడు తను

తనకి జీవితంమీద ఎన్నో ఆశలున్నాయి ధర్మయ్య కూతుళ్ళు, కొడుకుల్లాగే తన ముగ్గురు పిల్లలు కారులో వెళ్లి కాన్వెంటులో చదువుకోవాలని, తన స్నేహితుని జీవితం ఉన్నత మార్గంలో పయనిస్తూంటే తన జీవితంగూడా ఉన్నత మార్గంలో పయనిస్తుందని తను ఆశించాడు కాని తనకి లభించేదేమిటి ? నిట్టూర్చాడు తను

* * *

బేండుమేళం రాను రాను దూరం అయిపోతోంది తనూ రెండడుగులు ముందుకు వేశాడు మళ్ళా గతం జ్ఞాపకం వచ్చింది రాను రాను తన పరిస్థితి మరీ అధ్వానం అయిపోయింది అతని పరిస్థితి ఎంత మెరుగుపడుతుండో తను అంత దిగజారిపోయాడు తన తండ్రి చనిపోయాడు పక్షవాతంతో మందు యిప్పించలేని పరిస్థితి ఏర్పడి నందువలన తన పిల్లలకు కడుపునిండా తిండి, సరియైన బట్టలు ఇవ్వలేని దీనావస్థలో నున్నాడు తను

“ఏమండీ ! ధర్మయ్యన్నయ్య నడిగి యేదైనా కొంత సహాయం పొందితేగాని మనకీ దరిద్రం నుండి విముక్తి కల్గదేమోనండీ !” అంది తన సహభాగిని అనూరాధ

తను నిర్లిప్తంగా నవ్వాడు

“నీకు తెలీదు అనూ ! స్నేహంలో స్వార్థానికి తావివ్వకూడదు స్నేహం యొక్క ఫలితం స్వప్రయోజనానికి వినియోగించుకుంటే అది స్నేహం కాదు ద్రోహం అతనంతట అతనికి ఆ వుద్దేశ్యం కలిగితే ఫర్వాలేదు మనకీ మంచి రోజులు రాకపోవు” అనేవాడు తను

అనూరాధ ఇంకేమీ మాట్లాడలేకపోయేది

ఊహించని ఎత్తుకు పెరిగిపోతే వ్యక్తి ఆరాటపడిపోతాడు అలాగే అయ్యింది, ధర్మయ్య పరిస్థితి యింకా ఎత్తుకు పెరిగిపోవాలనే దురాశ అతనిలో పెరిగిపోయింది అతనిలో వుండే కాస్త నీతిని, నిజాయితీని ఆ దురాశ నేలమట్టం చేసింది స్మగ్లింగ్ ప్రారంభించాడు

ఒకనాడు అకస్మాత్తుగా అతని పరువు ప్రతిష్ట పోలీసులకు చిక్కిపోయి సర్వనాశనమయ్యే సమయంలో తన సహాయం అర్థిస్తే, స్నేహ ధర్మం కోసంకేవలం తను ఆదుకున్నాడు దానికి ప్రతిఫలంగా వుద్యోగం పోయింది ఆరు సంవత్సరాలు కఠిన శిక్ష చెప్పారు

అశ్రుపూరిత నయనాలతో తను స్నేహితుని వేపు చూసాడు తను జైలుకి వెళ్లిపోతూ

“నా కోసం, నా పరువు కోసం నీ జీవితాన్నే బలి చేశావు రఘూ ! నీ భార్యను, నీ బిడ్డల్ని నా కుటుంబంతో సమానంగా పెంచుతాను పిల్లల్ని కాన్వెంటులో జాయిన్ చేస్తాను” అంటూ చేతిలో చెయ్యి వేశాడు ధర్మయ్య ఆ రోజు తాను ఎంతో పొంగిపోయాడు

అలా రాజమండ్రీ జైల్లో ఆరు సంవత్సరాలు కఠిన శిక్ష అనుభవించాడు తను మొదట్లో ఒకటో ఆరో ఉత్తరాలు ధర్మయ్య నుంచి, తన భార్య నుంచీ వచ్చినా తర్వాత రావడం మానేశాయి తనేమీ ఆందోళన పడలేదు తన బిడ్డల భవిష్యత్తు కోసం తను ఆవేదనంతా భరించాడు జైల్లో తనకి విచిత్రమైన కలలు వచ్చేవి కాడిలాక్ కారులో తన పిల్లలు, ధర్మయ్య పిల్లలు ముచ్చటైన యూనిఫారంతో స్కూలు కెళ్తున్న దృశ్యం, పిక్నిక్ వెళ్తున్న దృశ్యం

తన భార్య దేవుని పూజా మందిరంలో తన విడుదల కోసం తపిస్తూ ప్రార్థిస్తున్న దృశ్యం ఇవన్నీ కన్పించేవి

అనుకున్న శిక్ష కంటే ముందుగానే విడుదల చెయ్యబడ్డాడు తను ఎంతో ఆతృతగా విశాఖపట్నము వచ్చాడు, తను ఈ ఆరు సంవత్సరాలలో విశాఖ పట్టణము ఊరు మారింది

ధర్మయ్యగారి పొట్టి మేడ పెద్ద మేడ అయ్యింది పిల్లల్ని భార్యని చూడాలన్న కోరిక తనని ఆకలిదప్పుల్ని కూడా లెక్క చేయకుండా చేసింది విశాఖ చేరేటప్పటికి రాత్రయింది ధర్మయ్యగారింటికి రిక్షాలో వచ్చాడు తను

యువతరం

ఆంధ్రా లయోలా కాలేజీలో బి. ఏ. చదువుకుంటున్న జె. వెంకటేశ్వరరావు ప్రస్తుతం విడుదలయిన చలనచిత్రాలు సంఘానికి ఉపయోగించేవిగా లేవు అంటున్నాడు. అక్కినేని అంటే యిష్టంట. లైబ్రరీలో “టైమ్” “న్యూస్‌వీక్” లాంటి మాగజైన్‌లు చూస్తాడు. మంత్రి కావాలని సర్దా. నాటకాలు కూడా విరివిగానే చూస్తాడు. సైకిల్ పైన తిరుగుతుంటాడు. అమ్మాయిలచేత పరాభవం యిష్టంలేదు. వారిని

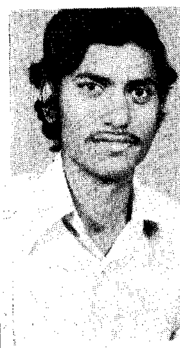

ఏమీ ఏడిపించడంకోసం లనడు దిన పత్రికలు చదువుతాడు. టికెట్‌లు అందవన్న అపనమ్మకముంటే టికెట్‌లు యితర మార్గంలో సంపాయిస్తాట్ట ! (ఎంతమాట !) హరిశ్చంద్రుడు యిష్టమేగాని ఆయన్ని అన్నివేళలా అనుసరించాలి అంటేనే కష్టమట ! ఇతనికి బాడ్మింటన్ అభిమానం గల ఆట సాధారణంగా బాగా చదివి మంచి మార్కులు తెచ్చుకోవాలనే కృషి చేస్తూనే- కేవలం జనరల్ నాలెడ్జ్ కోసం రాజకీయాలు తెలుసుకుంటానని చెప్పాడు జె వెంకటేశ్వరరావు

అంటే చాలా యిష్టం అని చెప్పిందిగాని మరి ఎందుకనో చాలా సన్నంగా వుంటుంది బి యస్‌సి

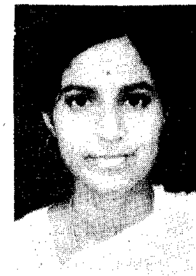

ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసైంది. అంతటితో వూరుకోక బియ్యీడీకూడా అయింది. తెనాలి, గుంటూరులలో చదువుకున్నదికాని, బళ్లో టీచర్‌గా చేరి పాఠాలు చెప్పటం అంటే ఇష్టం లేదు. అందుకని ఎం. ఏ. ఇంగ్లీష్ పరీక్షలకు తయారవుతున్నది. మహాలక్ష్మికి ఆడంబరంగా వుండటం సర్దా లేదు. సింపుల్‌గా వుంటుంది. పాటలంటే వినడం యిష్టం. 'వీణ' సాధన హాబీ. సినిమాలు చూస్తుందికాని అభిమాన నటీనటులు ఎవ్వరూ లేరు.

కీట్స్ పొయిట్రీ, హిందీ రచయితలలో మైథిలీశరణ్‌గుప్త అంటే గౌరవం — అంటుంది కదా ? బుద్ధుడు చాలా గొప్పవాడని అంతా ఒప్పుకుంటారు కాని, యశోధర ఎంత త్యాగం చేసిందీ అన్నది ఎవ్వరూ గుర్తించరేం ? అంటుంది మైథిలీగారు యశోధర అనే రచనలో ఆమె దుఃఖాన్ని ఎంతో బాగా తెలివిడి చేశారట ! ఓసారి వాళ్ల కాలేజీకి ఆనాటి రాష్ట్రపతి గిరిగారొస్తే వీళ్ల ఆనందానికి అవధుల్లేకుండా పోయాయిట

చిన్న చిన్న కథలు రాస్తుంది “మార్క్స్” చదువుతుంది — రచయిత్రి అవుతుందో లెక్చరర్ అవుతుందో — మరి కాలమే చెప్పాలి ...

వ్యాస రచన పోటీ ముగింపు తేదీ : 20-2-'76

తున్నాయి. గదిలో ఎర్రటి వెల్వెట్ క్లాతు నేలమీద పరచబడింది. దానిమీద రౌండు టేబిల్ చుట్టూ ఖరీదైన కుర్చీలు, టేబిలు నిండా బ్రాందీ విస్కీలు, ఎవరో పెద్దమనుషులు ధర్మయ్యతో తాగుతున్న దృశ్యం తనకి కనబడింది. నవ్వులతో గది మార్మోగి పోతోంది.

తను కేక లేద్దామనుకున్నాడు. కాని సభ్యత అడ్డు వచ్చింది.

పార్టీ మజాగా సాగిపోతోంది. పార్టీలో ఎవరికీ ఒంటిమీద చైతన్యం లేదు. పార్టీలో ఒకాయన.

"కాను బ్రదర్ ధర్మయ్య అన్న పేరు ఎవరు పెట్టేరోగాని చాలా అందంగా వుంది. పేరుకు తగ్గట్టే దానధర్మాలు చేసి పుణ్యం సంపాదిస్తున్నావ్" అన్నాడు.

ధర్మయ్య బిగ్గరగా నవ్వాడు. "పుణ్యంకాదు బ్రదర్! పేరుకోసం ధర్మంచేస్తున్నాను. ధర్మాత్ముడన్న పేరుతో ఎలాగైనా చెలామణీ కావచ్చు." అన్నాడు.

"అవును! నీకో ఫ్రెండుండాలి. అతను యిప్పుడెక్కడున్నాడు బ్రదర్!"

"ఏ ఫ్రెండు?" ధర్మయ్య ముఖం ఆశ్చర్యార్థకంగా వెలిగింది.

"అదేనయ్యా! ఆ పొట్టిగా, బలంగా వుండే వాడు. సైకిలుమీద మీ యిద్దరూ వస్తుండే వారు."

"ఓహో! వాడా! పాపం! పూర్ క్రీచర్. ఈ డబ్బులేని వారందరూ అకస్మాత్తుగా గడ్డి తిని గొప్పవాళ్ళు అయిపోవాలనే దురాశకు లొంగిపోతారు. వాడు అలాగే గడ్డి కరిచేడు. అప్పటికీ నేను జడ్జికి చెప్పి శిక్ష తగ్గింపించేను. లేకపోతే పది సంవత్సరాలు పడవలసిన శిక్ష ఆరు సంవత్సరాలకు తగ్గింది."

ఈ మాటలు వింటున్న తనకి కోపంవచ్చింది.

"నీయబ్బా! నేను గడ్డికరిచానా?" అన్న గర్జన గొంతుకలోనే వుండిపోయింది.

ధర్మయ్య చెప్పుకుపోతున్నాడు.

"అప్పటికీ ఏదో స్నేహితుడు గదాని ఏదో సహాయం చేసాను. కాని అతని భార్యకు కోరికలు లావైపోయాయి. రెండు మూడు నెలలు పోయిన తర్వాత పొమ్మన్నాను బ్రదర్!" అంటూ ధర్మయ్య విస్కీ సిప్ చేశాడు.

"అయితే వాళ్ళు ఎక్కడికి పోయారు బ్రదర్!"

"ఏమో ఎవరికి తెలుసు? బ్రదర్! వాడి పెళ్ళాం వుంటుంది రంభలాగ ... కాని ఎంత బలవంతపెట్టినా లొంగలేదు. ఉరిపోసుకుని చచ్చి పోతానంది.'

ఇంక వినలేకపోయాడు తను.

ఇంత నికృష్టుడా! తన చేతుల పిడికెళ్ళు బిగుసుకుపోతున్నాయ్. ఒళ్ళు రౌద్రంతో కంపర మెత్తింది. తన బంగారుకలలని, భవిష్యత్తుని భగ్నం చేసిన వాణ్ణి గొంతుపిసికి చంపాలనిపించింది. కాని చంపలేకపోయాడు తను.

పిల్లలకోసం, భార్యకోసం అన్వేషణ సాగించాడు. సరియైన ఆచూకీ దొరకలేదు. తీవ్రమైన మానసిక వ్యథతో తను చాలాచోట్లు తిరిగాడు.

ఒకనాడు బెజవాడలో పేవ్‌మెంటుమీద తన భార్య బిచ్చగత్తె రూపంలో కనుగొన్నాడు. అప్పటికే ఆమె దీర్ఘరోగి. ఎముకలు గూడుకట్టుకుపోయి కళ్ళల్లో ప్రాణం నింపుకుపోయి వుంది. తన సహధర్మచారిణి అనూరాధ.

"పిల్లలు ఏరీ! అనూ!" అని తను అడిగాడు, గాద్గదికంగా.

ఆమె భోరున రోదిస్తూ "ఇంకెక్కడి పిల్లలండీ! అందరూ చచ్చిపోయారు. కలరాలో చచ్చిపోయారు. ఇంక నేను మిగిలిపోయాను." అంది దీనంగా.

"అసలేం జరిగింది అనూ!" అన్నాడు తను.

ఆమె ఒంటిమీద చిరుగులు చీర అస్తవ్యస్తంగా వుంది.

"మీరు జైలుకెళ్ళిపోయిన తర్వాత ధర్మయ్య గారు ఒకటికి రెండుసార్లు వచ్చారు. నన్ను బలవంతం చేశారు. నేను తిట్టాను. తర్వాత మరి ఆయన కన్పించలేదు. పిల్లల్ని రెండు మూడు సార్లు యింటికి పంపినా పొమ్మని కసిరేశాడు. అలా అద్దె యివ్వలేదని యింటివాళ్ళు సామానుంచుకుని యింటినుంచి తగిలేశారు. ఒకనాటి నడిమధ్యాహ్నం వీధిలో దిక్కులేని పక్షులై నిలబడిపోయాం. తర్వాత ఎలాగో బ్రతకాలనుకున్నాం. ఎలాగూ బ్రతకలేకపోయాం. పిల్లలు కలరావచ్చి చనిపోయారు. కానీ నన్ను భగవంతుడు తీసుకెళ్ళలేకపోయాడు." అంటూ రోదించింది. తనూ అనూరాధ కలిసి ఎంతోకాలం బ్రతకలేదు. భార్య పోయిన తను పిచ్చివాడైపోయాడు.

దేవుని చివరి పిలుపుకోసం తను ఎదురు చూస్తూ వున్నాడు. అతను చిత్రంగా తనలో నవ్వుకున్నాడు. తన కన్యాయం చేసిన ధర్మయ్య ఏం తీసుకుని వెళ్ళిపోతున్నాడు. చావుల మధ్యంకి అతనూ కదిలాడు.

అతనికి గుండెల్లో సన్నగా పోటు ప్రారంభమైంది. ఆ బాధలోనే అతను లుంగలు చుట్టుకుంటూ మెల్లగా శ్మశానంకి చేరుకున్నాడు.

శ్మశానంలో గంధపు చెక్కలు పేర్చారు. శ్మశానం అంతా రాజకీయనాయకుల ఉపన్యాసం వినడానికి వచ్చిన శ్రోతలతో నిండిపోయినట్టు నిండి పోయింది.

పెద్దలందరూ పూల గుచ్ఛాలు మృత శరీరం మీద పెడుతున్నారు, ఒక్కొక్కరూ వచ్చి. అతనికి ఏడుపు వచ్చింది. తొలినాటి స్నేహపు స్మృతులు అతన్ని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసాయి. ఎంతో స్వచ్ఛంగా ఆశలు పెంచుకున్న తమస్నేహంకు ఐశ్వర్యం, అంతస్తు, అధికారం నాగుపాముల్లా క్రూరంగా కాటువేశాయి.

"బాబూ! నాకు రెండు పూలిప్పించవూ?" అన్నాడు వొణుకుతున్న కంఠంతో.

ఒక పెద్దమనిషి అసహ్యంగా అతన్ని చూసి నాల్గు పువ్వులు ఎత్తి చేతిలో పడేశాడు. అందరితో పాటు అతనూ కదిలాడు.

బలంగా వస్తున్న గుండెపోటుతోపాటు సమీపించాడు. చేతిలో పువ్వులు వేసి నేయకమునుపే అతనికి స్పృహ తప్పిపోయింది. అంతే ... అతను మరి లేవలేదు. జీవితపు సరిహద్దులను వెతుక్కుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

"అయ్యో! పాపం" అన్నారు సానుభూతిపరులు. ధర్మయ్య చితిపేర్చగా మిగిలిన కర్రలతో యింకొక చితి పేర్చబడింది.

మంటలు ఉవ్వెత్తున లేచాయి. చితి కాల్తోంది కసిగా. సముద్రంమీద నుండి వీచే గాలిని కౌగిలించుకుంటోంది. ఎర్రగా ఏడుస్తున్న సూర్యుడు సముద్రంలో కృంగిపోతున్నాడు. గాలితో పోటీ పడుతున్న మంటలు మాత్రం మనిషి ఎప్పటికైనా మంటల్లో కలవాలనే చావని నిజాన్ని చాటి చెప్తున్నాయి.

అమెరికా ద్విశత వార్షికోత్సవ సందర్భంగా వాషింగ్‌టన్ డి. సి. లోని జాన్ ఎఫ్. కెన్నెడీ కేంద్రంలో ప్రదర్శింపబడిన హాస్య నాటకం "ది స్కిన్ ఆఫ్ అవర్ టీత్"లో నటి ఎలిజబెత్ యాష్లే.